

Дослідження ринкової турбулентності житлово-комунальних господарств у перехідній і розвинутій економіці

Золотов М.С., Вишетравська А.С., Палант О.Ю., Даніленко О.М., Ніверчук О.М., Харківська національна академія міського господарства

Термін «ринкова турбулентність» з'явився у літературі з наукового менеджменту досить недавно, що напевно, й пояснює практичну відсутність змістовних математичних моделей цього явища. Під ринковою турбулентністю в житлово-комунальному господарстві буде розумітися кількість і розмір (серйозність) подій, які відбуваються на ринку та потребують уваги вищого менеджерського складу компанії, віднесені до одиниці часу. Можна відокремити такі групи чинників, які впливають на інтенсивність ринкової турбулентності в житлово-комунальному господарстві:

- зменшення рівня стабільності вхідного потоку матеріальних і сировинних ресурсів, які підприємства використовують для забезпечення діяльності виробництва;
- підвищення різноманітності (сатурації) продуктів, які претендують на те саме місце на ринку;
- зміна потреб і бажань клієнта;
- зміна демографічної ситуації;
- економічні цикли, потрясіння і непевності, що впливають на ринок;
- технологічні потрясіння, що призводять до заміни сформованих ідеологій;
- розроблення конструкції та підготування виробництва.

Чотири останні групи чинників мають явну ринкову орієнтованість, тобто діють як зовнішня дестабілізація і непевність з боку навколишнього ринкового простору та обумовлюють необхідність випадкових (стохастичних), неперіодичних відповідних дій підприємства. Мабуть, саме виявлення впливу цих чинників і дозволяє провести аналогію між діяльністю підприємства в умовах нестабільних ринків збуту і турбулентні течії рідини. В обох випадках втрати (дисипація) енергії визначаються впливом сил, основні закономірності виявлення і фізичної природи яких не до кінця з'ясовані. У той же час вплив чинників перших двох груп деякою мірою піддається контролю або принаймні прогнозуванню. Дане положення стосується розвинутої ринкової економіки зі стабільною економічною і політичною системами, у той час як для національної економіки дестабілізуючий вплив пер-

шої групи чинників може перевищити всі інші разом узяті. Проте аналіз виявлення цієї групи чинників виходить за рамки задач побудови систематичної математичної моделі ринкової турбулентності.

У загальному випадку негативний вплив ринкової турбулентності на результати діяльності підприємства виявляється насамперед у втраті можливості виробляти дешеві (масові) продукти і послуги, досягаючи планомірного (еволюційного) зниження собівартості в міру зростання виробництва.

Таким чином, можна дати найбільш розгорнуте визначення ринкової турбулентності, придатне для використання при побудові систематичної математичної моделі: ринкова турбулентність – це розмір нестійкості, непевності та неконтрольованості (відсутності контролю), що характеризує положення підприємства на ринку. Турбулентність загрожує самій основі системи керування підприємства, яка пристосована для роботи в умовах стабільності та керованості. Більшість сучасних виробничих систем та абсолютно всі підприємства національної економіки не пристосовані до реагування на зростаючу кількість важливих подій, що відбуваються в навколишньому оточенні.

Якщо намагатися будувати кількісну модель ринкової турбулентності, вводячи деякі усереднені вимірники абсолютної кількості і ступеня важливості подій, що відбуваються одночасно у зовнішньому оточенні підприємства, то досить складно забезпечити універсальність такої моделі, поширити її на різні галузі господарської діяльності та економіко-географічні регіони. Тому варто ввести спеціальну систему чинників (відповідних до виділених вище груп), які є універсальними для будь-якої ситуації та дозволяють побудувати систематичну кількісну модель на основі блокового урахування. Очевидно, недолік такої систематизації чинників і пояснює відсутність у даний час змістовної математичної моделі ринкової турбулентності, на що особливо потрібно звернути увагу при реформуванні житлово-комунального господарства.

Завершуючи розгляд різних чинників, які формують профіль ринкової турбулентності в житлово-комунальному господарстві, можна зробити такий висновок: запропонована класифікація і структуризація чинників дозволяють вивчати їх якісні та кількісні взаємодії на будь-якому територіальному ринку і, отже, обґрунтовувати висновки про ризикованість (надійність) політики конкретного підприємства на даному ринку. Крім того, однозначний зв'язок розглянутих чинників з конкретними механізмами виявлення ринкової турбулентності дозволяє достатньо просто інтерпретувати результати кількісного моделювання, будувати досить надійні прогнози ринкової ситуації для конкре-

тного житлово-комунального підприємства і давати ефективні рекомендації щодо формування оптимальної стратегії поведінки на даному ринку або можливих ринках в житлово-комунальному господарстві.